

ปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันของสตรีใน เขตชนบท :
ศึกษา เปรียบ เทียบระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้

นางสาวอรพิน โคะตะ เป

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2532

ISBN 974-576-785-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

015836

I 1๙๖1๙๒๘4

A COMPARATIVE STUDY OF FACTORS AFFECTING STERILIZATION
AMONG RURAL WOMEN IN NORTHEASTERN AND SOUTHERN THAILAND

MISS ORAPIN KOTABE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for The Degree of Master of Arts

Department of Sociology and Anthropology

Graduate School

Chulalongkorn University

1989

ISBN 974-576-785-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ บัณฑิตที่มีผลต่อการทำหมันของสตรีใน เขตชนบท : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้
โดย นางสาวอรพิน โคตะเป
ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวัฒนา วิบูลย์ เศรษฐ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรภักย์)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรเวทย์ ประมวลรัฐการ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวัฒนา วิบูลย์ เศรษฐ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อรพินท์ บุญนาค)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

อรพิน โคะตะเป : ปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันของสตรีในเขตชนบท : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่าง
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้ (A COMPARATIVE STUDY OF FACTORS AFFECTING
STERILIZATION AMONG RURAL WOMEN IN NORTHEASTERN AND SOUTHERN THAILAND)
อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ, 99 หน้า.

ในการศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลและเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อการ
ทำหมันของสตรีที่แต่งงานแล้วในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ข้อมูลในการวิจัยนี้ได้จากโครงการ
สำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้การทำหมันของคู่สมรสในเขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ.2530
ซึ่งมีตัวอย่างจำนวน 499 ราย และโครงการสำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้การทำหมันของคู่สมรสใน
เขตชนบทภาคใต้ พ.ศ. 2531 ซึ่งมีจำนวนตัวอย่าง 482 ราย

การวิเคราะห์แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนแรกวิเคราะห์ตัวแปรอิสระทีละตัว โดยคุมด้วยความแตก-
ต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่กับจำนวนบุตรที่ต้องการ ตอนที่ 2 วิเคราะห์ตัวแปรอิสระตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป
(Multivariate Analysis) เพื่อศึกษาว่าตัวแปรใดมีผลต่อการทำหมันมากที่สุดหลังจากคุมด้วยตัวแปรอิสระ
ตัวอื่นๆ แล้ว

ผลการศึกษาเบื้องต้น การทำหมันของสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความสัมพันธ์ (เมื่อวัดด้วยสถิติ
Gamma ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป) กับอายุของสตรีและสามี การศึกษาของสตรีและสามี ทักษะคิดของสตรีเกี่ยวกับ
นโยบายของรัฐบาลให้มีบุตร 2 คน และบุคคลากรผู้ทำคลอดบุตรคนสุดท้าย ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
สำหรับในภาคใต้พบว่าการทำหมันมีความสัมพันธ์กับอายุของสตรีและสามี อาชีพของสามี การศึกษาของสตรี
การเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรี และบุคคลากรผู้ทำคลอดบุตรคนสุดท้าย และเป็นไปตามสมมติฐานเช่นกัน
ผลของการวิเคราะห์แบบ Multivariate analysis (ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยที่ปรับฐานแล้วของตัวแปรอิสระ
ต่อการทำหมัน) พบว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออายุของสามี เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันที่สำคัญที่สุด รอง
ลงมาคือประ เภทของบุคคลากรผู้ทำคลอดบุตรคนสุดท้าย ทักษะคิดของสตรี เกี่ยวกับนโยบายที่รัฐบาลให้มีบุตร 2
คน การศึกษาของสตรี และในภาคใต้พบว่าอายุของสามี เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทำหมันที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือ
ประ เภทของบุคคลากรผู้ทำคลอดบุตรคนสุดท้าย การเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรี อาชีพของสามี และการ
ศึกษาของสตรี

ปัจจัยที่สำคัญรองลงมาที่แตกต่างกันในสองพื้นที่นี้คือ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้แก่ ทักษะคิดของ
สตรีเกี่ยวกับนโยบายที่รัฐบาลให้มีบุตร 2 คน และในภาคใต้ได้แก่ การเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรี และ
อาชีพของสามี

ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา ประชากรศาสตร์
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ชื่อคน 26010001

ORAPIN KOTABE : A COMPARATIVE STUDY OF FACTORS AFFECTING STERILIZATION
AMONG RURAL WOMEN IN NORTHEASTERN AND SOUTHERN THAILAND. THESIS
ADVISOR : ASSO. PICHIT PITAKTEPSOMPATI, Ph.D. 99 pp.

The purpose of this study is two-fold. First, it is to determine which factors are associated with sterilization among currently married women aged 15-49 in Northeastern and Southern Thailand. Secondly, it is to compare these factors in light of their relative effects towards sterilization among these women. Based on two surveys of sterilization, namely "Factors Affecting Sterilization Among Current Married Women in Rural Northeastern and Southern of Thailand," conducted in 1987 and 1988, respectively. Eligible women for this study are 499 and 482 persons from the Northeastern and the Southern Studies, respectively.

The analysis was divided into the two types : contingency analysis and multivariate analysis. The analysis comprised of three variables : one dependent variable : sterilization, one independent variable and one control variable—a comparison between actual and desired number of children. From the contingency analysis, it was found that in the rural Northeastern study, couple's age, couple's education, women's attitude towards two child family policy and the personnel who delivered women's last baby were significantly related or associated with couple's sterilization, as indicated by Gamma statistic of 0.20 or higher. Also, they were related as postulated. In the Southern study, it was found that couple's age, women's education, women's exposure to mass media and the personnel who delivered women's last babies significantly affected couple's sterilization, as indicated by the Gamma statistic of 0.20 or higher. Results from the multivariate analysis of the Northeastern Study indicated that husband's age was the most important factor influencing couple's sterilization. The subsequent important and having significant effects were the personnel who delivered women's last babies and women's attitude towards the two-child family policy, However, results of the Southern Study indicated husband's age was the most important factor influencing couple's sterilization. In addition, personnels who delivered women's last born babies, women's exposure to mass media, husband's occupation and women's education also affected couple's sterilization significantly.

The subsequent important factor influencing couple's sterilization. A different of two areas, it was women's attitude towards the two-child family policy, in the Northeastern, women's exposure to mass media and husband's occupation in the Southern.

ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.....
สาขาวิชา ประชากรศาสตร์.....
ปีการศึกษา ๒๕๓๑.....

ลายมือชื่อนิติศ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ช.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือจากหลายท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต พิทักษ์เทพสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้ความกรุณาให้คำแนะนำ ดูแลเอาใจใส่ และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ตลอดมา และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ภัสสร ลิมานนท์ ผู้อำนวยการสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งอนุญาตให้ใช้ข้อมูลโครงการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้การทำหมันของกลุ่มสตรีในเขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2530 และโครงการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้การทำหมันของกลุ่มสตรีในเขตชนบทภาคใต้ พ.ศ. 2531 ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรเวทย์ ประมวลรัฐการ ประธานการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาชี้ประเด็นต่างๆ ในเชิงทฤษฎีและรูปแบบการเสนอข้อค้นพบที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีความกระชับรัดกุมยิ่งขึ้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวัฒนา วิบูลย์ เศรษฐ์ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และรองศาสตราจารย์ อรพินท์ บุณนาค กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ และผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกื้อ วงศ์บุญสิน ที่กรุณาให้คำแนะนำในการประมวลผลทางคอมพิวเตอร์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ในสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ผู้เขียนขอกราบรำลึกพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่สนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้เขียนตลอดมา ตลอดจนพี่ๆ น้องๆ และเพื่อนๆ ทุกคน ที่ผู้เขียนได้รับความเอื้อเฟื้อในด้านต่างๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อรพิน โคะตะ เป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
2 ระเบียบวิธีวิจัย.....	27
3 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
4 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	84
บรรณานุกรม.....	90
ประวัติผู้เขียน.....	99

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	สถิติการทำหมันในประเทศไทย (พ.ศ. 2508-2531).....	2
2	ร้อยละของการทำหมันของคู่สมรสที่ภรรยาอายุ 15-44 ปี.....	3
3	ร้อยละของสตรีจำแนกตามลักษณะภูมิหลังทางด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ.....	34
4	ร้อยละของสตรีจำแนกตามการ เปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรี แหล่งข่าวสาร เกี่ยวกับการทำหมัน บุคคลากรผู้ทำคลอดบุตรคนสุดท้าย และความแตกต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่กับจำนวนบุตรที่ต้องการ.....	40
5	ร้อยละของสตรีจำแนกตามการทำหมันของคู่สมรสทัศนคติของสตรี เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลให้มีบุตรเพียง 2 คน และทัศนคติของสตรี เกี่ยวกับนโยบายที่รัฐบาลให้มีสิ่งจูงใจในการทำหมัน.....	43
6	ร้อยละของผู้ที่ทำหมันแล้วจำแนกตามระยะเวลาที่ใช้ในการตัดสินใจทำหมัน การปรึกษาคู่สมรสก่อนทำหมันและผู้ที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจทำหมัน	47
7	ร้อยละของผู้ที่ทำหมันแล้วจำแนกตามสาเหตุและ เหตุผลที่สำคัญที่สุดในการทำหมัน.....	49
8	ร้อยละของผู้ที่ทำหมันแล้วจำแนกตามลำดับที่ของบุตร ความพอใจในการทำหมันและความรู้สึกที่ เคย เสียใจในการทำหมัน.....	51
9	ร้อยละของผู้ที่ทำหมันแล้วจำแนกตามความสัมพันธ์ทางเพศ และประโยชน์ของการทำหมัน.....	53
10	ร้อยละของการทำหมันของสตรีจำแนกตามความแตกต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่กับจำนวนบุตรที่ต้องการ.....	54
11	ร้อยละของการทำหมันของสตรีจำแนกตามอายุของสตรีและสามี และความแตกต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่กับจำนวนบุตรที่ต้องการ.....	57

12	ร้อยละของการทำหมันของสตรีจำแนกตามอาชีพของสตรีและสามี และความแตกต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่กับจำนวนบุตรที่ต้องการ.....	60
13	ร้อยละของการทำหมันของสตรีจำแนกตามรายได้ของครอบครัว และความแตกต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่กับจำนวนบุตรที่ต้องการ.....	63
14	ร้อยละของการทำหมันของสตรีจำแนกตามการศึกษาของสตรีกับสามี และความแตกต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่กับจำนวนบุตรที่ต้องการ.....	66
15	ร้อยละของการทำหมันของสตรีจำแนกตามการเปิดรับสื่อสารมวลชนของสตรี และความแตกต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่กับจำนวนบุตรที่ต้องการ.....	69
16	ร้อยละของการทำหมันของสตรีจำแนกตามบุคคลากรผู้ทำคลอดบุตรคนสุดท้าย และความแตกต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่กับจำนวนบุตรที่ต้องการ.....	71
17	ร้อยละของการทำหมันของสตรีจำแนกตามการรับแหล่งข่าวสารการทำหมัน และความแตกต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่กับจำนวนบุตรที่ต้องการ.....	74
18	ร้อยละของการทำหมันของสตรีจำแนกตามทัศนคติของสตรีเกี่ยวกับนโยบาย ของรัฐบาลให้มีสิ่งจูงใจในการทำหมัน และความแตกต่างของจำนวนบุตร ที่มีชีวิตอยู่กับจำนวนบุตรที่ต้องการ.....	76
19	ร้อยละของการทำหมันของสตรีจำแนกตามทัศนคติของสตรีเกี่ยวกับนโยบาย ของรัฐบาลให้มีบุตร 2 คน และความแตกต่างของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ กับจำนวนบุตรที่ต้องการ.....	78
20	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	81
21	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระในภาคใต้.....	82
22	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยที่ปรับฐานแล้วของตัวแปรอิสระต่อการทำหมัน.....	83
23	สรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (การทำหมัน) กับตัวแปรอิสระ.....	88